

12. 10. 2023

19.00

BESEDNÍ DŮM

Sólo pro skleněnou harmoniku

Mezinárodní hudební festival Brno / Brno International Music Festival

52. MORAVSKÝ PODZIM
52nd MORAVIAN AUTUMN

1.-22. 10. 2023

Sólo pro skleněnou harmoniku

ČT **12. 10. 2023** | **Besední dům** | 19:00

NE **1. 10. 2023**, 19:00, Janáčkovo divadlo
ZAHAJOVACÍ KONCERT
 A. P. HEINRICH Zpěv ducha divokého lesa
 BEETHOVEN Fantazie c moll
 PÄRT Credo
 SKRJABIN Prometheus (Symfonie č. 5 „Poema ohně“)
Polina Osetinskaja klavír
Slovenský filharmonický sbor
Filharmonie Brno
 dirigent **Dennis Russell Davies**
Cori O’Lan světelný design

PO **2. 10. 2023**, 19:00, Vila Tugendhat
ANTHONY PHILIP HEINRICH –
AMERICKÝ BEETHOVEN
 BEETHOVEN 32 variací na vlastní téma c moll
 A. P. HEINRICH klavírní skladby
Pavel Farský klavír, průvodní slovo

ST **4. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
KREMERATA BALTICA
 POLJOVA Poselství jednomu obyčejnému člověku
 SCHNITTKE Koncert pro klavír a smyčce
 PELĚCIS Concertino bianco
 JANČEVSKIS Lignum
 MUSTONEN Triptych
Onuté Gražinyté klavír
Kremerata Baltica

ČT **5. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
ONUTÉ GRAŽINYTÉ – KLAVÍRNÍ RECITÁL
 SKRJABIN, MESSIAEN, ČIURLIONIS, REMESA,
 BACEVIČIUS, KAPRÁLOVÁ, BACEWICZ
Onuté Gražinyté klavír

PÁ **6. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
BALADY Z GOTINSKÉHO HÁJE
 BEETHOVEN písně
 J. A. ŠTĚPÁN Schwanenlied
 V. J. TOMÁŠEK Lenora
Martina Janková soprán
Dennis Russell Davies klavír
Taťjana Medvecká recitace

SO **7. 10. 2023**, 20:00, Kryt 10-Z, Husova
REINER(KACE)
 REINER Tři písně milostné, Listopadové popěvky,
 Esther, Květovaný kůň
Aida Mujačić zpěv, klavír
 dramaturgie projektu **Pavel Straka**
 NE **8. 10. 2023**, 20:00, kostel sv. Janů, Minoritská
RENASANCE POLSKÉHO BAROKA
 ZIELEŃSKI Offerteria et communiones totius anni
Wrocław Baroque Ensemble
 dirigent **Andrzej Kosendiak**

ÚT **10. 10. 2023**, 19:30, kostel sv. Augustina,
 náměstí Míru
SMUTEK UTEK?!
 MESSIAEN Louange à l’Éternité de Jésus
 KOPELENT Karak
 JANÁČEK Pohádka, Sonáta
 SMOLKA Smutek utek
 MESSIAEN Louange à l’Immortalité de Jésus
Jiří Bárta violoncello, **Terezie Fialová** klavír

ČT **12. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
SÓLO PRO SKLENĚNOU HARMONIKU
 REJCHA Gelegenheitskantate
 CIMAROSA De terra amica
 REJCHA Abschied der Johanna d’Arc von ihrer
 Heimath
 HASSE L’Armonica
Joanna Moskowicz soprán
Christa Schönfeldinger skleněná harmonika
Barbara Maria Willi recitace, cembalo
Brno Rejcha Collegium 2023
Filharmonie Brno, dirigent **Jonathan Cohen**

PÁ **13. 10. 2023**, 19:00, Janáčkovo divadlo
TAK PRAVIL ZARATHUSTRÁ
 SCHUMANN Overture, Scherzo a Finále
 BOLCOM Klavírní koncert č. 2
 MOZART Maurerische Trauermusik
 R. STRAUSS Also sprach Zarathustra
Emanuele Arciuli klavír
Symfonický orchestr rozhlasu MDR Lipsko
 dirigent **Dennis Russell Davies**

NE **15. 10. 2023**, 21:00, Katedrála svatých Petra
 a Pavla, Petrov
NEKLID ISLANDSKÉHO KLIDU
 JÓHANNSSON Virðulegu forsetar
Adam Wiltzie syntezátor, elektronika
 členové **Moravia Brass Band**
 dirigent **Chuhei Iwasaki**

ÚT **17. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
HLEDÁNÍ ZTRACENÉ KRÁSY
 M. BRUNNER Moving Silhouettes
 MARTINAITYTĚ Hledání ztracené krásy...
Trio Bohémo

ST **18. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
**HISTORICKÝ BRAHMS & SOUČASNÝ SIL-
 VESTROV**
 SILVESTROV Kýchovitá hudba, Čtyři kusy, Nostalgie,
 Dva kusy, Visník-1996
 BRAHMS Šest kusů, Tři intermezza, Dvě rapsodie
Alexej Ljubimov klavír

NE **22. 10. 2023**, 19:00, Janáčkovo divadlo
**ZÁVĚREČNÝ KONCERT – PARTNERSKÁ
 POZNAŇ**
 PENDERECKI Tři kusy ve starém slohu, Adagietto,
 Violový koncert
 KAPRÁLOVÁ Suita rustica
 SZYMANOWSKI Houslový koncert č. 2
Milan Paľa viola, housle
Poznaňská filharmonie
 dirigent **Łukasz Borowicz**

NOVÝ SVĚT MORAVSKÉHO PODZIMU

ČT **19. 10. 2023**, 19:00, foyer, nádvoří a půdní
 prostory Besedního domu
MEZI NEBEM A ZEMÍ

PÁ **20. 10. 2023**, 19:00, Divadlo na Orlí
LIDSKÝ HLAS

SO **21. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
JANÁČKŮV AKADEMICKÝ ORCHESTR

DOPROVODNÝ PROGRAM

ÚT **3. 10. 2023**, 19:00, CO.LABS, Kounicova 20
PSÍ SVĚT, dětská opera

SO **7. 10. 2023**, 15:00–17:00, Besední dům
KVĚTOVANÝ KŮŇ
 workshop s Aidou Mujačić

PO **9. – ÚT 10. 10. 2023**, FF MU, Arne Nováka 1
**57. MEZINÁRODNÍ HUDEBNĚVĚDNĚ
 KOLOKVIUM BRNO**
 Nové cesty opery

ÚT **10. 10. 2023**, 18:00, Klafé, Klácelova 1a
**LEOŠ JANÁČEK A POZDNÍ OBROZENÍ NA
 MORAVĚ**
 prezentace knihy Miloše Zapletala

ČT **12. 10. 2023**, 17:30, Besední dům
ANTOINE REICHA
 prezentace knihy

SO **14. 10. 2023**, 21:00, Červený kostel
POSLEDNÍ POHANSKÉ OBŘADY

ÚT **17. 10. 2023**, 18:00, Besední dům
**BESEDA SE SKLADATELEM
 MARTINEM BRUNNEREM**

ANTONÍN REJCHA

Gelegenheitskantate (Příležitostná kantáta), pro mužské hlasy a orchestr, *obnovená premiéra* /
for male voices and orchestra, *modern premiere* | 10'

DOMENICO CIMAROSA

De terra amica, árie pro soprán, skleněnou harmoniku a orchestr / aria for soprano,
glass harmonica and orchestra | 10'

ANTONÍN REJCHA

Abschied der Johanna d'Arc von ihrer Heimat

(Rozloučení Johanky z Arku s vlastí),
melodram pro skleněnou harmoniku, vypravěče a orchestr, *obnovená premiéra*
/ melodrama for glass harmonica, narrator and orchestra, *modern premiere* | 10'

přestávka

JOHANN ADOLPH HASSE

L'Armonica, kantáta pro soprán, skleněnou harmoniku a orchestr / cantata for soprano, glass
harmonica and orchestra | 28'

1. Introduzione (úvod)
2. Aria „Ah perché col canto mio“
3. Recitativo „Ardir Germana“
4. Aria „Alla stagion di fiori“

Joanna Moskowicz soprán / soprano

Christa Schönfeldinger skleněná harmonika / glass harmonica

Barbara Maria Willi recitace, cembalo / recitation, harpsichord

Brno Rejcha Collegium 2023:

Pavel Valenta (sólo / soloist), **Michal Kuča**, **Ivan Nepivoda**, **Petr Pytlík**,

Jiří Kudláč, **Jakub Herzan** tenor

Jan Faltýnek (sólo / soloist), **Martin Kotulan**, **Pavel Mašek**,

Vladimír Brázda, **Petr Janovský**, **Vít Šujan** bas / bass

Filharmonie Brno

dirigent / conductor **Jonathan Cohen**

Pod záštitou Alexise Dutertra, velvyslance Francie v České republice.

Under the auspices of Alexis Dutertra, Ambassador of France to the Czech Republic.

≡ Český rozhlas

Koncert zaznamenává Český rozhlas.

Skleněnou harmoniku, která ve třech ze čtyř skladeb dnešního programu povede dialog s lidským hlasem, vytvořil v Londýně pod názvem *armonica* Benjamin Franklin. Byla tvořena řadou skleněných misek o postupně se zvětšujícím průměru, uprostřed proražených a navlečených na tyč ovládanou klikou napojenou na pedál, což umožňovalo využití rozsahu až tří oktáv a zároveň usnadňovalo hraní akordů a rychlých pasáží. Franklin ji zkonstruoval již v roce 1761, tedy devět let před narozením Antonína Rejchy (1770), jehož dvě skladby zde zazní poprvé od roku 1806, respektive 1808. Všem čtyřem skladbám je společné i to, že se nám dochovaly výhradně v podobě autografních rukopisů, což není u děl z tohoto období příliš běžné.

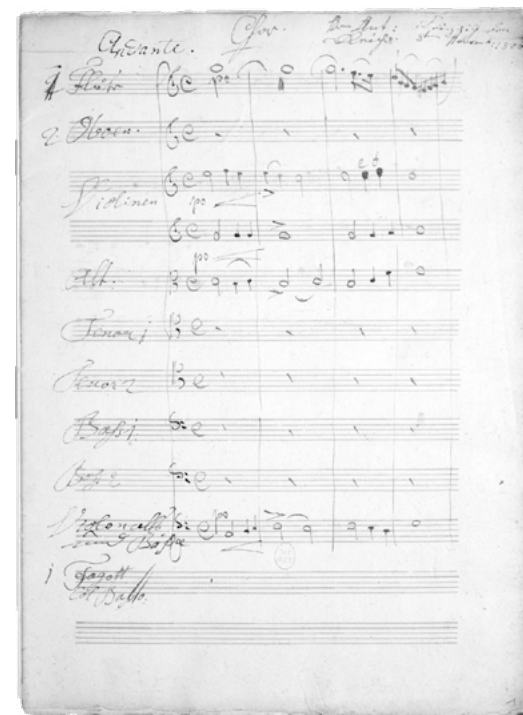
Hudební tvorba **Antonína Rejchy** (1770–1836), která se v posledních desetiletích těší obnovenému zájmu, upadla po skladatelově smrti v zapomnění, zatímco jeho teoretická pojednání a nauka o skladbě mu zajistily trvalou proslulost. Částečně je to dáno tím, že mnohé z rukopisů, které za jeho života nebyly publikovány, zůstaly v držení Rejchovy rodiny až do roku 1927, kdy jeho vnučka věnovala knihovně pařížské konzervatoře asi 200 děl (od roku 1964 jsou uložena v hudebním oddělení Francouzské národní knihovny), včetně těch, která dnes večer uslyšíte.

V roce 2014 jsem při svém zkoumání dosud nezkatalogizovaných rukopisů z pařížské konzervatoře náhodou objevil autografní rukopis příležitostné kantáty (**Gelegenheitscantate**) zkomponované v Lipsku 8. listopadu 1806, o jejíž existenci do té doby nikdo neměl tušení. Její poslední dvě stránky jsem objevil stejně náhodně v březnu 2021, když jsem z čiré zvědavosti zkoumal svazek fragmentů, který měl být uložen v rámci příprav na stěhování Hudebního oddělení.

Studium textu a jeho srovnání s historickými událostmi naznačuje, že jde o pohřební kantátu k uctění památky francouzského generála Pierra Macona (1769–1806), jehož Napoleon I. jmenoval guvernérem Lipska poté, co bylo 18. října obsazeno francouzskými vojsky, ale který již 27. října následkem nemoci zemřel. Rejcha přijel do saského města v září a 19. října tu měla mít premiéru jeho kantáta *Lenora*. Zatímco ve Vídni údajně provedení této skladby zamítla cenzura, v Lipsku byl důvodem jeho zrušení právě příchod Francouzů.

Generál Macon byl svobodný zednář a po jeho slavnostním pohřbu 29. října chtěli lipští zednáři svému zesnulému bratru vzdát zvláštní poctu. Autorem textu byl pravděpodobně radní Siegfried August Mahlmann (1771–1826), člen a příští Ctihodný mistr lóže Minerva zu den drei Palmen a také známý básník, prozaik a redaktor novin *Zeitschrift für die elegante Welt*, které informovaly o vzniku *Lenory* a ve vydání z 20. listopadu 1806 citují i pasáž z *Gelegenheitscantate*. Je možné, že Mahlmann si kantátu u skladatele, jenž zřejmě nebyl svobodným zednářem, objednal jako jistou kompenzaci za zrušení premiéry *Lenory*. Po svém návratu do Vídně v roce 1807 pak Rejcha zhudebnil také Mahlmannovu báseň s názvem *Der neue Psalm* (Nový žalm uvede brněnská filharmonie v únoru 2024).

Text kantáty vyzdvihuje lidskost zesnulého a bratrství, které spojuje zednáře napříč národy. Dva sbory, v nichž jsou hlasy vedeny přísně homorytmicky na způsob chorálu a doplněny živějším orchestrálním předivem, tvoří předěly mezi recitativem tenoru, ariosem tenoru a basu a triem pro dva tenory a bas.

Není známo, pro jakou příležitost zkomponoval neapolský skladatel **Domenico Cimarosa** (1749–1801), vyhlášený především svými operami, 12. července 1780 árii *con angelico et altri istromenti obbligati De terra amica* na latinský text neznámého autora. Muzikolog Paolo Cattelan se domnívá, že byla určena pro Ospedale Santa Maria dei Derelitti (neboli Ospedaletto) v Benátkách, jeden z ústavů, kde se chudým dívkám dostávalo znamenitého hudebního vzdělání a kde byl Cimarosa okolo roku 1782 jmenován Mistrem hudby. Pojem *angelico* odkazuje k tzv. „andělským varhanám“, hudebnímu nástroji složenému ze sklenek řazených od nejmenší po největší a laděných pomocí přilévání vody, který v roce 1741 vytvořil Richard Poekrich (1696?–1759). Jeho tónový rozsah, jenž činí pouhé dvě oktávy, svědčí o tom, že se tento nástroj liší od Franklinovy *armoniky*, která bude znít v dnešním provedení.

Dvě čtyřverší textu jsou zhudebněna formou árie da capo. První část (zopakovaná v závěru), andante C dur ve tříčtvrťovém taktu, v níž vokály zjevně evokují let ptáka k vrcholům, kontrastuje svou délkou i virtuozitou s prostřední částí, krátkým allegrem a moll v celém taktu, kdy se harmonika i dechy odmlčí.

Stejně jako Mozart i Rejcha své skladby pro harmoniku komponoval pro nevidomou virtuosku Mariannu Kirchgässnerovou (1769–1808). Napsal pro ni nejméně pět skladeb v Hamburku (1796 až 1797) a ve Vídni (1806).

Kompozicí **Abschied der Johanna d'Arc von ihrer Heimat**, dokončenou ve Vídni 12. března 1806, se Rejcha pokusil o melodram, hudební žánr oblíbený v německy mluvících zemích, který sestává z deklamovaného textu s hudebním doprovodem. Rejcha zvolil čtvrtou a závěrečnou scénu prologu tragédie Friedricha von Schillera *Die Jungfrau von Orléans* (1801). V první části melodramu se harmonika a hlas střídají a posléze spojují, v závěru se k nim pak přidávají smyčce. Když vypravěč oznámí, že „trubky hrají“ (*die Trompeten klingen*), následuje pochod pro celý orchestr na téma uvedené v první části, během nějž zazní i závěrečné harmonikové sólo.

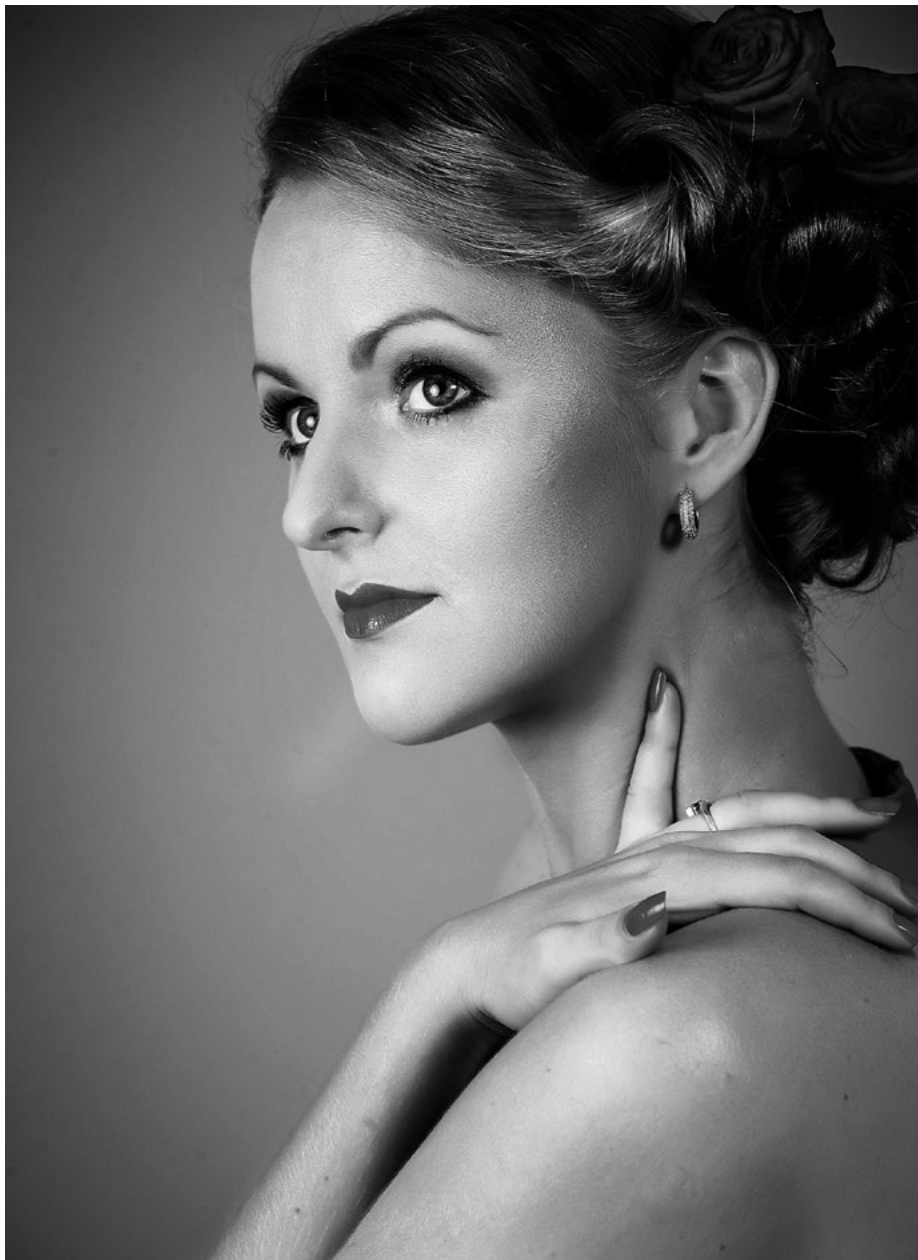
Interpretka, jíž bylo dílo věnováno, jej hrála 3. února 1807 v Lipsku spolu s dnes pravděpodobně ztraceným Rejchovým kvintetem a poté 24. dubna 1808 v Praze zároveň s *Velkým sólem pro harmoniku a orchestr*, které Rejcha zkomponoval 25. června 1806.

Kantáta *Ah, perchè col canto mio*, známá jako **L'Armonica**, skladatele **Johanna Adolfa Hasseho** (1699–1783) byla objednána pro oficiální příležitost – svatbu vévody Ferdinanda Bourbonso-Parmského a arcivévodkyně Marie Amálie –, vznikala však v přátelské součinnosti. Libreťistu Pietra Metastasia (1698–1782), který se v roce 1730, kdy Hasse poprvé zhudebnil jedno z jeho libret, stal italským básníkem u vídeňského dvora, pojilo se skladatelem po více než čtvrt století blízké přátelství i četná tvůrčí spolupráce. Kantáta byla přímo psána pro sestry Daviesovy, dvě Angličanky, které v té době pobývaly u Hasseho rodiny ve Vídni a vystupovaly u dvora. Mladší Cecílii (1756/1757–1836) dával skladatel hodiny zpěvu a od starší Marianny (1743/1744–1818), která v Londýně poprvé koncertovala na Franklinovu *armoniku*, se nepochybně učil, jak psát pro tento nový nástroj, jehož zvuk se dobře hodil k Hasseho líbezným melodiím.

Kantáta začíná rozsáhlým instrumentálním úvodem, po němž následují dvě árie, v nichž se znovu objevují motivy z úvodu vystřídané recitativem, doprovázeným pouze smyčci. Text kombinuje pro kantátová libreta obvyklé pastorální a mytologické prvky s odkazy na knížecí sňatek a nezvykle i na samotné interprety a harmoniku. Ta zazní až ve chvíli, kdy jí na počátku recitativu první ze sester vyzve, aby se k ní připojila. Ačkoliv se Hasse narodil padesát let před Cimarosou, árie v této kantátě jsou formálně modernější než v *De terra amica* a při opakování pracují se zkrácenou a pozměněnou verzí první části.

L'Armonica byla natolik úspěšná, že ji obě sestry provedly ještě v několika reprízách. Metastasio i Hasse jim při jejich odjezdu z Vídně napsali doporučující dopisy, nicméně z korespondence druhého jmenovaného víme, že aniž by jakkoliv zpochybňoval jejich talent, přesto se domníval, že velmi mladá Cecílie, která v patnácti letech zanechala studií a vydala se na dráhu primadony, nebyla ještě dostatečně vyzrálá, a litoval mimo jiné i její špatné výslovnosti italštiny.

François-Pierre Goy
překlad Jolana Flašarová

Joanna Moskowicz

Sopranistka **Joanna Moskowicz** vystudovala Hudební akademii v Lodži a postgraduální studium absolvovala na Hudební akademii v Bratislavě. V roce 2006 získala stipendium od polského ministerstva kultury a národního dědictví a v roce 2012 stipendium nadace Richarda Wagnera v Bayreuthu. Během studií debutovala ve Velkém divadle v Lodži jako Rosina v premiérovém představení *Lazebníka sevillského* a za tuto roli byla oceněna Zlatou maskou za nejlepší debut sezony. V letech 2008–2017 byla sólistkou Vratislavské opery, kde ztvárnila role Královny noci, Olympie v *Hoffmannových povídkách*, Adiny v *Nápoji lásky*, Sophie v *Růžovém kavalírovi* nebo Musetty v *Bohémě*.

Spolupracovala s dirigenty jako Tadeusz Kozłowski, Ewa Michnik, Andrij Jurkevyc, Friedrich Heider, Jose Florencio, Ruben Silva, Łukasz Borowicz, Jari Hämmäläinen, Anne Randine Øverby, Bassem Akiki, Matteo Pagliari, Samuel Hogarth, Uwe Sandner, Jakub Klecker, Francesco Bottiglieri, Andrzej Straszynski nebo Jacek Kasprzyk.

Účinkovala na operních festivalech Sommerfestspiele v Xantenu, Schlossfestspiele v Regensburgu, Saaremaa Opera Festival v Estonsku a Bergen Opera Nasjonale Opera v Norsku.

V současné době spolupracuje s Národní operou ve Varšavě jako Královna noci ve slavné inscenaci *Kouzelné flétny* režisérů Susanne Andradeové a Barrie Koskyho z berlínské Komické opery a jako Dirce v Cherubiniho *Médée* (koprodukce se Salcburským festivalem). V minulých sezonách účinkovala v rolích Královny noci a Konstance (*Únos ze serailu*) ve varšavské Komorní opeře a v Baltické opeře v Gdaňsku ztvárnila role Cunegondy v *Candidovi* Leonarda Bernsteina a Rosy v *Donu Bucefalovi* Antonia Cagnoniho.

Více na joannamoskowicz.com

Christa Schönfeldinger

Christa Schönfeldinger objevila svět skleněných tónů na počátku 90. let. Narodila se ve Vídni, profilovala se jako houslistka a již začala orchestrální kariéru, když znovuobjevila a oživila skleněnou harmoniku, nástroj, který byl po vlně popularity v 18. století téměř dvě stě let prakticky zapomenut. To mělo rozhodující vliv na její další profesní život a vedlo k založení dua Wiener Glasharmonika Duo spolu s manželem Geraldem, rovněž houslistou.

Dnes patří Christa Schönfeldinger k předním světovým interpretům na skleněnou harmoniku. Podařilo se jí dovést historické techniky hry k (nové) dokonalosti a zároveň rozšířit možnosti hry na skleněnou harmoniku o nové techniky a o současnou hudební estetiku. Četné nahrávky dua nabízejí citlivou symbiózu poetické komorní hudby a mimořádných zvukových zážitků.

Její repertoár sahá od tradičních skladeb pro skleněnou harmoniku (Mozart, Reichardt, Röllig, Schulz) přes orchestrální a operní literaturu (Donizetti, Saint-Saëns, R. Strauss, Widmann) až po četné úpravy (Grieg, Satie, Morricone) a avantgardní díla (Pärt, Glass). Inspirovala současné skladatele k napsání nových děl, kterým je například *Armonica* (2006) Jörga Widmanna, premiérována v Salcburku s Vídeňskými filharmoniky pod vedením Pierra Bouleze.

Vystupovala s Vídeňskými filharmoniky, Drážďanskými filharmoniky, symfonickými rozhlasovými orchestry NDR a SWR, Novou filharmonií Tokio, Národním symfonickým orchestrem Washington nebo Brucknerovým orchestrem v Linci. Spolupracovala s Pierrem Boulezem, Kentem Naganem, Christianem Thielemannem, Christophem Eschenbachem, Franzem Welserem-Möstem, Fabiem Luisim nebo Kirillem Petrenkem. Jako sólistka i s Wiener Glasharmonika Duo koncertovala po celé Evropě, Spojených státech, Kanadě a Japonsku.

Více na www.glasharmonika.at

Barbara Maria Willi

Cembalistka a sólistka na kladivkový klavír **Barbara Maria Willi** přináší nové úhly pohledů do hudebního vnímání. Důkladně zkoumala generálbasové prameny 17. století a často překvapuje svými osobitými realizacemi. Spolupracovala s umělci jako Magdalena Kožená, Martina Janková, Erich Hoeprich, Doron Sherwin, Erich Höbarth, Sergio Azzolini nebo Christian Leitterer a koncertuje na významných pódii, například v Curyšské opeře, ve vídeňském Konzerthausu, ve filharmoniích v Krakově, Essenu, Vratislavi, na Bratislavském hradě nebo v pražském Rudolfinu. Založila cembalo-

vou třídu na JAMU v Brně, od roku 2014 je vedoucí tamější katedry varhanní a historické interpretace a od roku 2020 děkankou hudební fakulty. Zodpovídá za dramaturgii festivalů Concentus Moraviae a Bachův varhanní podzim. Spolu s agenturou C.E.M.A. založila úspěšný cyklus koncertů staré hudby v Brně pod názvem *Barbara Maria Willi uvádí*. V současné době se věnuje také interpretaci soudobé hudby, mimo jiné s Brno Contemporary Orchestra.

Více na www.barbara-maria-willi.eu

Brno Rejcha Collegium 2023

Základem souboru **Brno Rejcha Collegium 2023** je mužská část **Ensemble Frizzante** doplněná o externí hosty.

Filharmonie Brno

Kořeny brněnské filharmonie sahají do 70. let 19. století, kdy v Brně mladý Leoš Janáček usiloval o vznik českého symfonického orchestru. Dílo slavného skladatele 20. století je ostatně nejvýznamnější programovou položkou tělesa, které je považováno dodnes za jeho autentického interpreta. Dnešní **Filharmonie Brno** vznikla v roce 1956 sloučením rozhlasového a krajského orchestru a od té doby patří svou velikostí i významem k české orchestrální špičce. Dějinami orchestru prošla řada českých a světových dirigentských osobností jako Břetislav Bakala, František Jílek, Petr Altrichter, Jiří Bělohlávek, Sir Charles Mackerras, Jakub Hruša nebo Tomáš Netopil. Od sezony 2018/2019 je šéfdirigentem a uměleckým ředitelem Filharmonie Brno Dennis Russell Davies. Orchester pravidelně natáčí pro Český rozhlas a Českou televizi a pro řadu nahrávacích firem (Supraphon, Sony Music, IMG Records, BMG, Channel 4). Filharmonie Brno je dnes nejen silným hráčem na poli symfonické hudby doma i v zahraničí, ale i předním organizátorem hudební sezony druhého českého města, aktivním festivalovým pořadatelem a kreativním lídrem orchestrální dramaturgie. Působí v neorenesančním Besedním domě, brněnském „Musikverein“ z dílny Theophila von Hansena z roku 1873 a těší se na nový moderní koncertní sál, který navrhuje tým architektů Tomasz Koniora a Petra Hruši a akustika Yasuhisa Toyoty.

Více na www.filharmonie-brno.cz

Jonathan Cohen

Jonathan Cohen má za sebou pozoruhodnou kariéru dirigenta, violoncellisty a klávesisty. Je známý svou vášní pro komorní hudbu, stejně tak je ale doma v barokní opeře a klasickém symfonickém repertoáru. Působí jako nový umělecký ředitel Händelovy a Haydnovy společnosti (Handel and Haydn Society), umělecký ředitel souboru Arcangelo, hudební ředitel souboru Les Violons du Roy a umělecký ředitel festivalu v Tetbury.

V průběhu sezony 2023/2024 je nadále činný na obou stranách Atlantiku. V Evropě hostuje jako dirigent Budapest Festival Orchestra, Kammerorchester Basel, Orchestre Philharmonique de Radio France, Orchestre Philharmonique Royal de Liege a Hessischer Rundfunk Sinfonieorchester. Ve své první sezoně v roli uměleckého ředitele vede Händelovu a Haydnovu společnost při provedení mistrovských barokních děl včetně Händelova *Izraele v Egyptě a Mesiáše*. Další provedení *Mesiáše* diriguje se Sanfranciským symfonickým orchestrem, zatímco projekty s Les Violons du Roy zahrnují Bachovo *Vánoční oratorium* a americké turné s černoorským kytaristou Milošem Karadagličem.

Založil soubor Arcangelo (2010) s cílem vytvářet vysoce kvalitní, jedinečné projekty. Soubor byl jmenován prvním barokním rezidenčním souborem ve Wigmore Hall a absolvoval turné po výjimečných sálech a festivalech, včetně Berlínské filharmonie, vídeňského Konzerthausu, Barbican Centre, Kolínské filharmonie, Salcburského festivalu, MA Festivalu v Bruggách a třikrát vystoupil na BBC Proms, včetně premiéry Händelova *Theodora* (2018) a televizního provedení Bachových *Matoušových pašijí* (2021). Arcangelo vydalo 28 kritikou ocěňovaných alb, včetně nejnovějších *Tiranno* s Kate Lindsey (Alpha, ocenění Sunday Times Records of the Year 2021) a *Sacroprofano* s Timem Meadem (Alpha, 2023).

Více na www.askonasholt.com/artists/jonathan-cohen/

The glass harmonica, which in three of the four works on tonight's programme will hold a dialogue with the human voice, was invented in London by Benjamin Franklin and called by him an *armonica*. It consists of a series of glass bowls of gradually increasing diameter attached to a shaft controlled by a handle. Franklin constructed the first in 1761, that is, nine years before the birth of Antoine Reicha, whose two works will be heard for the first time since 1806 and 1808 respectively.

In recent decades, the musical works by **Antoine Reicha** (1770–1836) have enjoyed renewed interest – it was his theoretical treatises that brought him lasting fame. This is in part due to the fact that many of the manuscripts that were not published during his lifetime were held by the family until 1927 (they were deposited in the French National Library in 1964) and that includes the works on today's programme.

A study of the text of the occasional cantata (**Gelegenheitscantate**) and its comparison with historic events suggests that this is a funeral cantata to honour the French general and Freemason Pierre Macon. The text praises the humane qualities of the deceased and the brotherhood which joins Freemasons across nations.

Domenico Cimarosa (1749–1801) composed the aria **De terra amica con angelico et altri istromenti obbligati** on 12 July 1780. The term *angelico* refers to the angelic organ, a musical instrument consisting of glasses arranged from the smallest to the largest and tuned using water.

Abschied der Johanna d'Arc von ihrer Heimat is Reicha's attempt at a melodrama. It is based on the prologue to Friedrich von Schiller's tragedy *Die Jungfrau von Orléans* (1801). When the narrator announces that the "trumpets play" (*die Trompeten klingen*), there follows a march for the entire orchestra on a theme introduced in the first part, and featuring a final solo for the harmonica. Marianne Kirchgässner, to whom the work was dedicated, played it on 3 February 1807 in Leipzig and then on 24 April 1808 in Prague.

The cantata *Ah, perchè col canto mio*, known as **L'Armonica**, was commissioned from **Johann Adolf Hasse** (1699–1783) for the wedding of Duke Ferdinand of Bourbon-Parma and Archduchess Maria Amalia. The text combines pastoral and mythological elements, common in cantata libretti, with references to the princely marriage and, unusually, to the performers themselves and the harmonica.

François-Pierre Goy

Czech translation Jolana Flašarová

English translation Štěpán Kaňa

ANTONÍN REJCHA**Gelegenheitskantate** (Příležitostná kantáta)*text (asi) Siegfried August Mahlmann**Sbor*

Jenseit der Gräber,
Nach des Todes Nacht,
Erhebt sich der Tempel des göttlichen Meisters
Mit ewiger Pracht.
Da wehn des Friedens Palmen,
Da singt die Freiheit Psalmen,
Und bei der Wonne Hochgenuß
Gibt Gleichheit sich den Bruderkuß.

Recitativ (tenor)

Nieder aus des Lebens Wellen
Glänzen aus weiter Ferne
Zwei himmlische Sterne,
Bruderbund und Menschlichkeit.
Sie verbinden, sie vereinen,
Was des Schicksals Macht getrennt.
Trostlos soll kein Auge weinen,
Das das Herz des Bruders kennt!

Arioso (tenor)

Selbst im wildentbrannten Kriege
Feierst du die schönsten Siege
Ewig holde Menschlichkeit!
Fliegst Napoleons kühnen Adlern
Tröstend nach im Engelflug
Und verbindest gern [schnell] die Wunden,
Die ein hartes Schicksal schlug.

Za hroby,
Za nocí smrti,
Tyčí se chrám božského mistra
S věčnou nádherou.
Vlají tam palmy míru,
Svoboda tam pěje žalmy,
A s blažeností, skvělým požitkem
Rovnost si dává bratrský polibek.

Dolů z vln života
Září z veliké dálky
Dvě nebeské hvězdy,
Bratrství a lidskost.
Spojují, sjednocují to,
Co síla osudu rozdělila.
Ať bezútešně nepláče žádné oko,
Jež zná bratrské srdce!

Dokonce i v divoce rozpoutané válce
Slavíš ta nejkrásnější vítězství,
Ty věčně laskavá lidskosti!
Letíš za Napoleonovými smělymi orly
Útěšně letem anděla
A obvazuješ rychle rány,
Které způsobil tvrdý osud.

Bas sólo

Der sich deinem Dienste weihte,
Unser Bruder ist nicht mehr!
Der mit Trost, mit Schutz und Rat
Die Bekümmerten erfreute
Ging den finsternen Todespfad!
Ferne von der Heimatfluren,
von der treuen Freundeschar
Deckt ihn hier die fremde Erde,
deren Schutz er war.

Trio (tenor, bas)

Aber edle Herzen
mit Liebe mit dem schönsten Bande
Und wer beweint von Brüdern stirbt,
Der stirbt in seinem Vaterlande.

Sbor

Wir kränzen deinen Aschenkrug
Mit Lorbeer und Zypressen,
Das Heldenherz, das menschlich schlug,
Bleibt ewig unvergessen.

Jenseit der Gräber,
Nach des Todes Nacht,
Erhebt sich der Tempel des göttlichen Meisters
Mit ewiger Pracht.
Da wehn des Friedens Palmen,
Da singt die Freiheit Psalmen,
Und bei der Wonne Hochgenuß
Gibt Gleichheit sich den Bruderkuß.

Ten, kdo se zasvětil tvé službě,
Náš bratr už není!
Ten, kdo útěchou, ochranou a radou
Těšil zarmoucené,
Odešel temnou stezkou smrti!
Daleko od domova,
od věrné skupiny přátel
Kryje ho zde cizí země,
kterou chránil.

Ale ušlechtilá srdce s láskou,
s tím nejkrásnějším poutem
A kdo zemře oplakáván svými bratry,
Ten umírá ve své vlasti.

Věňčíme urnu s tvým popelem
Vavřínem a cypřiši,
Srdce hrdiny, které tlouklo lidsky,
Nebude nikdy zapomenuto.

Za hroby,
Za nocí smrti,
Tyčí se chrám božského mistra
S věčnou nádherou.
Vlají tam palmy míru,
Svoboda tam pěje žalmy,
A s blažeností, skvělým požitkem
Rovnost si dává bratrský polibek.

Nieder aus des Lebens Wellen
Glänzen aus weiter Ferne
Zwei himmlische Sterne,
Bruderbund und Menschlichkeit.
Sie verbinden, sie vereinen,
Was des Schicksals Macht getrennt.
Trostlos soll kein Auge weinen,
Das das Herz des Bruders kennt!

Selbst im wildentbrannten Kriege
Feierst du die schönsten Siege,
Ewig holde Menschlichkeit!
Fliegst Napoleons kühnen Adlern
Tröstend nach im Engelflug
Und verbindest gern die Wunden,
Die ein hartes Schicksal schlug.

Der sich deinem Dienste weihte,
Unser Bruder ist nicht mehr!
Der mit Trost, mit Schutz und Rat
Die Bekümmerten erfreute
Ging den finsternen Todespfad!
Ferne von der Heimatfluren,
von der treuen Freundeschar
Deckt ihn hier die fremde Erde,
deren Schutz er war.

Aber edle Herzen mit Liebe
mit dem schönsten Bande
Und wer beweint von Brüdern stirbt,
Der stirbt in seinem Vaterlande.
Wir kränzen deinen Aschenkrug
Mit Lorberen und Zypressen,
Das Heldenherz, das menschlich schlug,
Bleibt ewig unvergessen.

Dolů z vln života
Září z veliké dálky
Dvě nebeské hvězdy,
Bratrství a lidskost.
Spojují, sjednocují to,
Co síla osudu rozdělila.
Ať bezútesně nepláče žádné oko,
Jež zná bratrské srdce!

Dokonce i v divoce rozpoutané válce
Slavíš ta nejkrásnější vítězství,
Ty věčně laskavá lidskosti!
Letíš za Napoleonovými smělymi orly
Útěšně letem anděla
A obvazuješ rychle rány,
Které způsobil tvrdý osud.

Ten, kdo se zasvětil tvé službě,
Náš bratr už není!
Ten, kdo útěchou, ochranou a radou
Těšil zarmoucené,
Odešel temnou stezkou smrti!
Daleko od domova,
od věrné skupiny přátel
Kryje ho zde cizí země,
kterou chránil.

Ale ušlechtilá srdce s láskou,
s tím nejkrásnějším poutem
A kdo zemře oplakáván svými bratry,
Ten umírá ve své vlasti.
Věncíme urnu s tvým popelem
Vavřínem a cypřiši,
Srdce hrdiny, které tlouklo lidsky,
Nebude nikdy zapomenuto.

překlad Iva Kratochvílová

DOMENICO CIMAROSA

De terra amica

autor textu neznámý

De terra amica volat
avis in alto monte
et aqua de claro fonte
quaerit curare te.

Sic jacet de volata
anima graviar dove
in puro et Sancto amore
ardevit cor in te.

Z přátelské země vzlétá
pták na vysokou horu
a voda z čistého pramene
hledá, jak tě uzdravit.

Tak spočívá v míru
duše, která vznesla se do výše,
v čisté a svaté lásce
hoří srdce pro tebe.

informativní překlad

ANTONÍN REJCHA**Abschied der Johanna d'Arc von ihrer Heimath** (Rozloučení Johanky z Arku s vlastí)*text: Friedrich Schiller*

Lebt wohl ihr Berge, ihr geliebten Triften,
Ihr traulich stillen Täler lebet wohl!
Johanna wird nun nicht mehr auf euch wandeln,
Johanna sagt euch ewig Lebewohl.
Ihr Wiesen, die ich wässerte! Ihr Bäume,
Die ich gepflanzt, grünet fröhlich fort!
Lebt wohl, ihr Grotten und ihr kühlen Brunnen!
Du Echo, holde Stimme dieses Tals,
Die oft mir Antwort gab auf meine Lieder,
Johanna geht und nimmer kehrt sie wieder!
Ihr Plätze aller meiner stillen Freuden,
Euch laß ich hinter mir auf immerdar!
Zerstreuet euch, ihr Lämmer auf der Heiden,
Ihr seid jetzt eine hirtlose Schar,
Denn eine andre Herde muß ich weiden,
Dort auf dem blutigen Felde der Gefahr,

So ist des Geistes Ruf an mich ergangen,
Mich treibt nicht eitles, irdisches Verlangen.
Den Hirten, sich zum Streiter ausersehn,
Der stets den Hirten gnädig sich bewies,
Er sprach zu mir aus dieses Baumes Zweigen:
Geh hin! Du sollst auf Erden für mich zeugen.
In rauhes Erz sollst du die Glieder schnüren,
Mit Stahl bedecken deine zarte Brust,
Nicht Männerliebe darf dein Herz berühren,
Mit sündigen Flammen eitler Erdenlust,
Nie wird der Brautkranz deine Locke zieren,
Dir blüht kein lieblich Kind an deiner Brust,
Doch werd ich dich mit kriegerischen Ehren,
Vor allen Erdenfrauen dich verklären.

Bud'ťe mi sbohem, hory, pastviny,
údolí tichá, drahá, bud'ťe sbohem!
Již nepovedou mě sem moje kroky,
Jana se s vámi loučí navěky.
Lužiny, jež jsem zvlažovala, stromy,
jež sázela jsem, zelenejte se!
Sbohem, mé skály, studené, chladivé,
ozvěno, sladký hlase údolí,
jak často vracelas mi moji píseň.
Odchází Jana a již nikdy nevrátí se!
Vy milá místa tiché radosti mé,
vás všechny navždycky tu zanechávám!
Rozběhněte se samy po pastvině,
mé ovečky, já svobodu vám dávám,
vždyť připadlo mi nyní stádo jiné,
mne na krvavém poli očekává.

Tam touha marnivá po slávě nevábí mě,
to na mne věčný duch tak těžké vložil břímě.
Ten, který pastevci krev bojovníka do tepen vлил,
v šumění větví těžký úkol na mne položil:
Děvče mé, jdi a ve své země křeči
ve světě lidem o mé vůli svědči!
Železem drsným obepni své údy,
ocelí zakryj něžná ňadra svá,
cit lásky nesmí dotknout se tvé hrudi,
ni hříšným žářem vašeň milostná,
na prsou tvých se dítě neprobudí,
jen v boj tě vede další cesta tvá,
leč slávou válečnou, že tobě vzkvétá,
tě povznesu nad všechny ženy světa.

Denn wenn im Kampf die Mutigsten verzagen,
Wenn Frankreichs letztes Schicksal nun sich naht,
Dann wirst du meine Oriflamme tragen
Und wie die rasche Schnitterin die Saat,
Den stolzen Überwinder niederschlagen,
Umwälzen wirst du seines Glückes Rad,
Errettung bringen Frankreichs Heldensöhnen,
Und Reims befreien und deinen König krönen!
Ein Zeichen hat der Himmel mir verheißen,
Er sendet mir den Helm, er kommt von ihm,
Mit Götterkraft berührt mich sein Eisen,
Und mich durchflammt der Mut der Cherubim,
Ins Kriegsgewühl hinein will es mich reißen,
Es treibt mich fort mit Sturmes Ungestüm,
Den Feldruf hör ich mächtig zu mir dringen,
Das Schlachtroß steigt und die Trompeten
klingen.

*Převzato z projekt-gutenber.org***JOHANN ADOLPH HASSE**
L'Armonica

Libreto Pietra Metastasia oslavuje sílu hudby požehnavající královské svatbě. Upozorňuje na spojení hlasu a skleněné harmoniky v podání sester Daviesových. Metastasiův text oslovuje v prvních řádcích Filomélu, jejíž „sladký řetěz pro duše“ (*dolce all'alme ordir catena*) inspiroval jak vokální linku, tak její doprovod, vytvořený „zručnými rukama na rezonujících krystalech“ (*volubili cristalli / l'esperta mano*).

Když odvahu i nejchabřejší ztratí,
dny Francie se zdají sečteny,
ty poneseš můj prapor rudozlatý
a jako rychlá žnečka osení
ty zpupně vrahy skosis.
Tak se zvrátí tvou rukou kolo jejich stěštěny,
francouzské zemi svobodu dáš znova,
v Remeši krále budeš korunovat!
Znamení dát mi nebe přislíbilo,
a tím je tato přílba posvátná,
to kouzlo božskou sílu ve mne vlilo,
zmužilost ve mně vzplála úchvatná,
ve vřavo války nespoutanou silou
mě unášej vpřed bouře závrtná,
mé srdce tomu hlasu neodolá,
již bitvy třesk, hlas polnice mě volá.

Překlad Valter Feldstein, 1965

STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO FINANČNĚ PODPORUJE FILHARMONII BRNO, PŘÍSPĚVKOVOU ORGANIZACI

B | R | N | O

FILHARMONII BRNO A FESTIVAL FINANČNĚ PODPORUJÍ

DĚKUJEME ZA PODPORU A SPOLUPRÁCI

PARTNERSKÉ HOTELY FILHARMONIE BRNO

Vydala / Published by: Filharmonie Brno

Text / Text by: François-Pierre Goy

Překlad / Translation: Jolana Flašarová

Grafický návrh / Design by: B tým s.r.o.

Grafická úprava, sazba / Typesetting by: Ingrid Králíková

Redakční uzávěrka / Information correct as of: 4. října 2023 / 4 October 2023

Filharmonie Brno, příspěvková organizace / contributory organisation

MHFB Moravský podzim / BIMF Moravian Autumn

Komenského náměstí 534/8, 602 00 Brno, Česká republika / Czech Republic

www.filharmonie-brno.cz

www.moravsky-podzim.cz

+420 539 092 839, lucie.snajdrova@filharmonie-brno.cz

manažerka festivalu / festival manager

+420 539 092 811, predprodej@filharmonie-brno.cz

prodej vstupenek / ticket office

Změna programu vyhrazena. / Programmes are subject to change.

• • •
• • •
**Filharmonie
Brno Philharmonic**

www.moravsky-podzim.cz